

VADLĪNIJAS DIGITĀLĀS INFORMĀCIJAS PIEKĻŪSTAMĪBAS VEICINĀŠANAI

Kultūras ministrija

Saturs

Terminoloģija.....	1
Auditorijas apjoms.....	2
Informācija tīmekļvietnē.....	4
Informācija par institūcijas un pakalpojumu piekļūstamību.....	4
Teksta fonti.....	5
Kontrastu izvēle.....	5
Tīmekļvietnes hierarhija.....	5
Teksts.....	5
Nosacījumi pieteikšanās anketu veidošanai.....	6
Vieglās valodas lietojums.....	7
ALT teksti attēliem tīmekļvietnē un sociālajos tīklos.....	8
Video saturs tīmekļvietnēs un sociālajos tīklos.....	10

Mērķis:

Lai informācija tīmekļvietnēs un sociālajos tīklos ir piekļūstama arī auditorijai ar dažāda veida invaliditāti.

Aptver ieteikumus un labās prakses piemērus, kā pielāgot digitālās komunikācijas aktivitātes, lai informācija būtu piekļūstama un sasniegtu pēc iespējas plašāku auditorijas daļu.

Terminoloģija

Piekļūstams/ piekļūstamība jeb pieejams/pieejamība?

- **Pieejamība** – pasākuma/ pakalpojuma/ vietas esamība pati par sevi. Tas ir, tas pastāv, tas notiek, to var apmeklēt.
- **Piekļūstamība** – pasākums/pakalpojums/vieta ir pielāgoti dažāda auditorijai, tostarp apmeklētājiem/klientiem ar invaliditāti vai funkcionāliem traucējumiem.

» Piemērs:

Teātra mazā zāle pēc rekonstrukcijas atkal **ir pieejama** skatītājiem. Vai teātra mazā zāle pēc rekonstrukcijas **ir piekļūstama** visiem skatītājiem?

Nelietot šos apzīmējumus:

Invalīdi, aklie, kurlie, kurlmēmie

cilvēki/personas ar īpašām/speciālām vajadzībām

Pareizu apzīmējumu lietošana:

cilvēki/personas ar funkcionāliem traucējumiem

cilvēki/personas ar invaliditāti

- **Invaliditāte** - ilgstošs vai nepārejošs ļoti smagas, smagas vai mērenas pakāpes funkcionēšanas ierobežojums, kas ietekmē personas garīgās vai fiziskās spējas, darbības, pašapbruņi un iekļaušanos sabiedrībā.

- **Pieklūstamība + attieksme = iekļaujoša komunikācija**

➡ Jo pieklūstamāka ir informācija un pakalpojumi, jo vairāk cilvēks ar invaliditāti spēj būt patstāvīgs un neatkarīgs - patstāvīgi pārvietoties, strādāt, uztvert sev saprotamā veidā informāciju un mijiedarboties ar līdzcīvēkiem.

➡ Pieklūstama informācija ir priekšnosacījums tam, lai ikvienam sabiedrības loceklim būtu iespēja brīvi un bez šķēršļiem saņemt savām vajadzībām atbilstošus pakalpojumus un veikt ikdienas nodarbes, atpūsties un dzīvot cīnīgu dzīvi.

Auditorijas apjoms

○ Personas ar invaliditāti

	Kopā	tajā skaitā funkcionālie traucējumi:				
		redzes	dzirdes	kustību	psihiski un uzvedības	pārējie/ traucējumu veids nav norādīts
Personas ar invaliditāti	221 306	10 450	2 733	42 658	31 607	136 469
no tām:						
bērni (ieskaitot 18 g. v.)	9 700	261	460	278	4 103	4 621

Avots: LM dati 31.12.2024.

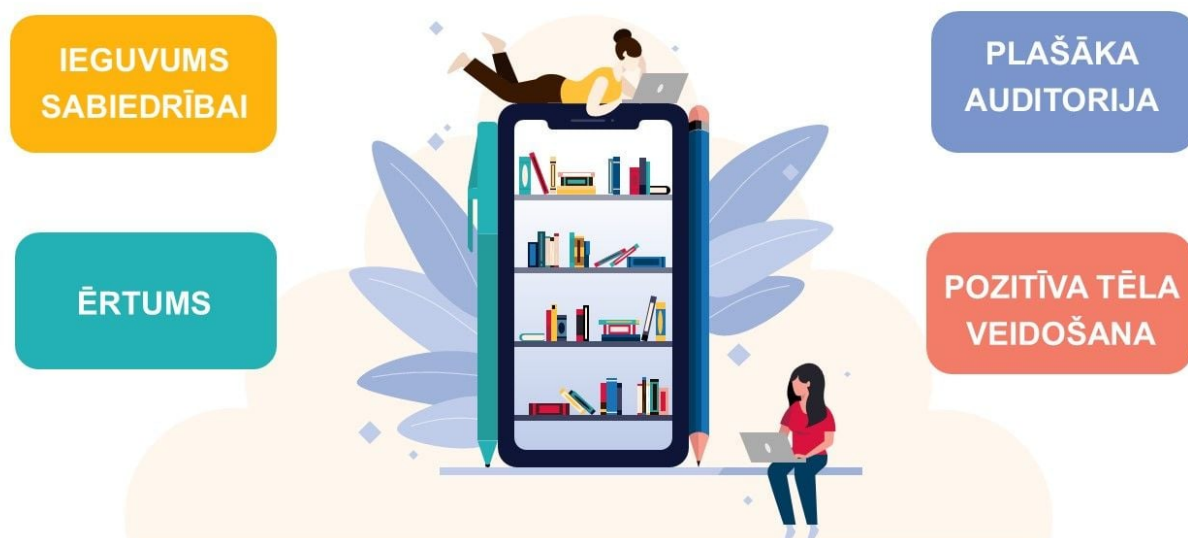
- Ikviens, kurš uz laiku nonācis attiecīgā situācijā, kur tam ir nepieciešama pielāgota piekļuve informācijai

LIETOTĀJU SITUĀCIJAS

DZIRDE	REDZE	KUSTĪBAS	UZTVERE
• Liels troksnis • Auss infekcija • Pilnīgs vai daļējs dzirdes zudums	• Spoža saule • Redzes operācija • Pilnīgs vai daļējs redzes zudums	• Aizņemtās rokas • Salauzta roka • Viena roka	• Viss, kas novērš uzmanību • Miega trūkums • Disleksija

KĀPĒC INFORMĀCIJAI JĀBŪT PIEKĻŪSTAMAI?

Avots: Labklājības ministrija

Pieklūstamībai ir būtiska nozīme kultūras un tūrisma digitālā satura veidošanā un popularizēšanā, tāpēc saturs ir jāveido, ievērojot pieklūstamības galvenos principus.

Tam ir jābūt:

- 👉 Uztveramam (lietojams neatkarīgi no klienta spējas redzēt vai dzirdēt)
- 👉 Darbināmam (pieklūstams ar dažādām palīgtechnoloģijām, pārskatāma navigācija un viegli atrodams saturs)
- 👉 Saprotamam (saturs un saskarnes ir skaidras un viegli saprotamas)
- 👉 Robustam (piemērots dažādām lietotāju ierīcēm)

Informācija tīmekļvietnē

Valsts sektora iestāžu tīmekļvietņu atbilstību pieklūstamības prasībām gan Eiropā, gan ASV jau regulē likums. Vairākās valstīs tas attiecas arī uz privāto sektoru, un šo valstu skaits pieaug, līdz ar to arī korporatīvajā vidē pieklūstamības nodrošināšana kļūst par normu. Tā uzskatāmi apliecina, ka organizācijai **rūp visi tīmekļvietnes lietotāji**, tā mazina diskriminācijas riskus un apliecina sociālo atbildību.

Informācija par institūcijas un pakalpojumu pieklūstamību

Tīmekļvietnē jāpublicē informācija par institūcijas un tās sniegto pakalpojumu pieklūstamības nodrošinājumu personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Valsts pārvaldes iestādēm saskaņā ar [MK noteikumiem Nr. 445](#) šī informācija jāiekļauj sadaļā Kontakti, kapitālsabiedrībām rekomendējam izveidot sadaļu «**Pieklūstamība**».

Teksta fonti

Tīmekļvietnē, kā arī, piemēram, aptaujās, kas auditorijai jāaizpilda tiešsaistē, jāizmanto fonti, kas ir savienojami ar ekrāna lasītājiem - **Sans Serif fonti**.

Viegli redzami un salasāmi fonti:

Arial	Futura
Helvetica	Verdana
Tahoma	Lato

Nevajadzētu izmantot grūti redzamos/salasāmos fontus:

Time New Roman	
Baskerville	Caslon
Georgia	Bodoni
Courier New	Cormorant

Kontrastu izvēle

Labs piemērs
Slikts piemērs

Labs piemērs
Slikts piemērs

Labs piemērs
Slikts piemērs

Labs piemērs
Slikts piemērs

Labs piemērs
Slikts piemērs

Labs piemērs
Slikts piemērs

Avots: "Apeirons"

Tīmekļvietnes hierarhija

Virsrakstu pareiza noformēšana atbilstoši tīmekļvietnes struktūrai no 1. līdz 6. līmenim (H1-H6). Tas ir nepieciešams, lai orientētos un pārvietotos lapā.

Teksts

Tekstu tīmekļvietnēs kārtot, līdzinot to kreisajā malā, lai starp vārdiem būtu vienādas atstarpes. Nelīdzināt abās malās, jo tādējādi atstarpes kļūst nevienādas un tas nogurdina redzi.

Daļai cilvēku ar dzirdes invaliditāti ir grūtības uztvert rakstīto tekstu, tādēļ zīmju valodas tulkojums auditorijai svarīgiem tīmekļvietņu tekstiem ir noderīgs labākai satura izpratnei.

Pasākuma programma un vizuālie materiāli, ja tos publicējat tīmekļvietnē vai izsūtāt auditorijai e-pastā, jāveido .pdf vai .doc formātā (nevis .jpg)

Tekstā izmantojot uzkopētās saites, tās jākopē uz paskaidrojošas teksta daļas, lai cilvēks, kurš izmanto ekrānlasītāju, var skaidri nolasīt saites tekstu un zināt, par ko būs dokuments, kuru viņš grasās atvērt. Nevajadzētu saiti uzkopēt uz īsa vārda “šeit”, “pieejams te” u.tml.

» Piemēri:

Labklājības ministrijas [prezentācija “Informācijas piekļūstamība: tīmekļa un dokumentu piekļūstamība”](#)

Labklājības ministrijas prezentācija “Informācijas piekļūstamība: tīmekļa un dokumentu piekļūstamība” pieejama [šeit](#).

Nosacījumi pieteikšanās anketu veidošanai

Ja aicināt apmeklētājus aizpildīt pieteikšanās anketu, veidojiet to **google forms** (Google izklājlapas) vai **microsoft.com**.

Anketas izvēlnēs ieteicams iekļaut tāda veida atbalstu, kādu patiešām varat nodrošināt, lai dalībniekam būtu skaidrs, kāds atbalsts ir pieejams.

» Piemēram:

Vai Jums konferences laikā nepieciešami:

- Reāllaika titri,
- Zīmju valodas tulks,
- Asistējoša persona konferences norises vietā,
- Stāvvietā tuvu konferences ieejai,
- Palīdzība pie kafijas pauzes galda,
- Tulkojums latviešu valodā,
- Krēsls ar roku balstiem un muguras balstu,
- Pārvietojos elektriskajā ratiņkrēslā,
- Pārvietojos ar savu rollatoru

Nodrošiniat iespēju pasākumam pieteikties arī telefoniski - zvanot, sūtot ziņu whatsapp vai sms.

Vieglās valodas lietojums

Tīmekļvietnē jābūt sadaļai «Viegli lasīt», kurā iekļauta informācija par uzņēmumu/iestādi, kā arī cita jūsu auditorijai būtiska informācija.

Pirms rakstīt tekstu vieglajā valodā, jāsaprot, kas ir pati svarīgākā informācija, ko būtiski pateikt.

- Mērķgrupa – cilvēki ar valodas uztveres grūtībām.
- Stingras prasības pret tekstu un noformējumu.
- Vienkārši nepaplašināti teikumi, viens teikums – viena doma.
- Palīgteikumus neizmanto. Papildinformāciju jāraksta jaunā teikumā, nevis iekavās.
- Katru teikumu sāk jaunā rindā. Starp rindām liek lielākas atstarpes nekā parasti.
- Tekstu un virsrakstus līdzināt pa kreisi. Nedalīt vārdus pārņemšanai jaunā lapā.
- Vienkārša, ikdienā lietota leksika, jāvairās no pārnestas nozīmes vārdiem, terminiem, metaforām, frazeoloģismiem, poētismiem u.c.
- Nelietot abreviatūras (izņemot plaši pazīstamās ANO, NATO, ASV).
- Secīgs izklāsts, ievērojot hronoloģiju un darbības loģiku.
- Domas paskaidrojumam var izmantot ilustrācijas, kurās attēlo viegli atpazīstamas darbības, dzīvas būtnes, parādības un priekšmetus.

Papildu informācija:

Piekļūstamība.lv eksperta Pētera Jurčenko [5 padomi, kā uzrakstīt tekstu vieglajā valodā](#)

Latvijas Radio žurnālists Lauris Zvejnieks - [Satura veidošana vieglajā valodā](#)

RSU materiāls - [Vieglā un vienkāršā valoda: izpratnei un lietošanai](#)

LU izdotā [rokasgrāmata "Vieglā valoda"](#)

Papildu materiāli par tīmekļvietņu piekļūstamību

[VARAM sagatavots video par digitālās vides jeb tīmekļa piekļūstamību](#)

Tīmekļvietņu piekļūstamības vienkāršota izvērtējuma vadlīnijas un to apraksts, kā arī video pamācības pieejamas šeit: [Tīmekļvietņu piekļūstamības vienkāršota izvērtējuma vadlīnijas](#)

ALT teksti attēliem tīmekļvietnē un sociālajos tīklos

Alternatīvais (ALT) teksts ir attēlu, fotogrāfiju, infografiku, plakātu vizuālais apraksts. Tas jāpievieno jebkuram attēlam, kuram ir funkcionāla nozīme, jo tas ļauj attēlu padarīt piekļūstamu, sniedzot attēlā redzamā aprakstu.

ALT teksti ir būtiski, piemēram, ja ierīce nespēj attēlot attēlu vai ja lietotājam ir redzes traucējumi un viņš izmanto ekrāna lasītāju.

Alternatīvajam tekstam jākalpo tam pašam mērķim un jānodod tāda pati nozīme kā attēlam.

Ja vēstījuma nodošanai (piem., kultūras pasākuma digitālajā plakātā) tiek izmantots tikai attēls bez atsevišķa aprakstošā teksta, tad attēlā iekļautais teksts ir jāatspoguļo arī tekstuālajā alternatīvā. Tādējādi pasākuma programmu nav ieteicams izmantot kā ziņas ilustrāciju – teksta apjoms ir pārāk liels.

» Piemēram:

MUZEJU NAKTS
DOBELES PILĪ
14.05.2022

PIEDZĪVĪJUMU SPĒLE "HERCOGIENES ZUDUŠAIS MEDALJONS"

11.00	Mērķauditorija: ģimenes ar bērniem, pieaugušo kompānija.
13.00	Grupā līdz 6 personām. Tikai ar iepriekšēju pieteikšanos:
15.00	T. 22027275 vai pilskase@dobelev.lv
17.00	

ATVĒRTĀS EKSKURSIJAS PILS GIDA VADĪBA

12.00	Grupā līdz 25 personām.
14.00	Tikai ar iepriekšēju pieteikšanos:
16.00	T. 28011880 vai pilsgids@dobelev.lv

19.00 - 22.00

Pagrabstāvā - leģendas atdzīvojas
Radošajā telpā - Elizabetes Magdalēnas tēju izlases degustācijas
Lielajā zālē - Pils dvēseles deja
2. stāva izstāžu zālē - fotomirklis spoguļojoties
Jumta terasē - muzikanta performance

VIESTURA KAIRIŠA SPĒLFILMA "PILSĒTA PIE UPES"

22.00	Pils pagalmā - nakts kino seanss. 2020. gada Latvijas spēlfilma, kura saņēma četrus Lielos Kristāpus.
-------	--

Par gardām uzkodām un dzērieniem pasākuma laikā. Pils pagalmā rūpesies "HOT Cafe" un "Hug in a mug"

IEEJA BEZ MAKSA
Pasākuma laikā tiks fotografēti un/vai filmēti.
Fotogrāfijas/video tiks izmantoti publicitātei un pilsētas vēstures saglabāšanai.

Šādam attēlam noteikti jāpievieno arī tekstuālais programmas apraksts, publicējot ziņas saturā. Tādējādi visa informācija, kas ir afišā, jāpievieno arī aprakstā. Savukārt ALT tekstā tikai jāapraksta attēls un jāpasaka, ka visa informācija ir aprakstā.

Ja tiek izmantotas diagrammas vai infografikas, dublējiet saturu arī teksta formātā. Tas ir ļoti svarīgs piekļūstamības aspekts, jo tekstu var pārveidot skaņā, izmantojot ekrāna lasītāju.

➤ Labā prakse ALT tekstu veidošanā:

- Teksti jāveido visiem attēliem;
- Tekstam precīzi jāapraksta attēls;
- ALT tekstam jābūt kodolīgam, jāizvairās no liekvārdības (maksimums – līdz 300 simboliem!).
- ALT tekstā nevajag iekļaut vārdus “attēls” vai “bilde”.

» ALT teksta piemērs:

“Krustpils pils vasarā. Pils ir divos stāvos ar diviem torņiem. Pils priekšpusē atrodas koku un ziedu dārzs un strūklaka.”

“Krustpils pils”

Vairāk informācijas:

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) vadlīnijas [“Attēlu tekstuālā alternatīva”](#)

Digitālās piekļūstamības eksperts Pēteris Jurčenko [“Informācijas piekļūstamība digitālajā vidē. Praktiski risinājumi, kā digitālajā vidē pasniegt informāciju par ES fondu atjaunotajiem kultūras objektiem”](#)

Video saturs tīmekļvietnēs un sociālajos tīklos

Labā prakse paredz, ka audio vai video materiālam, kas ir publicēts tīmekļvietnē vai sociālajos medijos, ir jāpievieno vismaz viena satura alternatīva - subtitri, transkripcija vai audio apraksts, zīmju valodas tulks.

Ja video īsāki- līdz 60 sekundēm, piemēram, *story* vai *reels* sociālajos tīklos - pietiek ar titriem.

Jālieto “slēgtie”/ “neiededzinātie” subtitri (apzīmē kā CC), nevis “atvērtie”/ “iededzinātie” subtitri (OC).

Kāpēc?

“Slēgtos” subtitrus var pievienot uzreiz saturam tiešsaistē vai augšupielādēt kā atsevišķu failu, tos var ieslēgt vai noņemt pēc vajadzības, kā arī tie pielāgojas rediģēšanai.

“Atvērtos” subtitrus, kuri materiālā tiek iestrādāti kā attēls, nav iespējams ieslēgt/izslēgt pēc vajadzības, kā arī tie nav pilnībā piekļūstami – tos nevar nolasīt ar ekrāna lasītāju.

Piemērs “slēgto” subtitru veidošanai:

Tiešsaistes rīks hugo.lv, kurā iestrādāta runas atpazīšanas funkcionalitāte. Augšupielādējiet rīkā audio/video failu vai diktējiet runu. Atpazītā runa tiek pārvērsta rakstītā tekstā un sagatavots subtitru fails, kuru var lejupielādēt un izmantot, piem., video publicēšanai Youtube platformā. Youtube platforma piedāvā plašas iespējas “slēgto” subtitru apstrādei – tos ir iespējams labot, pielāgot runas/skaņas laikam, ieslēgt/izslēgt pēc vajadzības.

➤ Labā prakse pieklūstamu “slēgto subtitru” veidošanā:

- Subtitri tiek rādīti vienā kadrā tik ilgi, lai skatītājs varētu viegli lasīt un uztvert (jāparedz vismaz 1 sekunde uz vienu kadru);
- Nepārblīvējiet videoklipu ar titriem. Katrā kadrā pievienojiet ne vairāk kā divas rindiņas;
- Subtitriem jābūt sinhronizētiem ar skaņu;
- Norādiet runātājus, ja kadrā ir vairāk nekā viena persona vai, ja runātājs nav redzams;
- Pārbaudiet teksta pareizrakstību;
- Norādiet tekstā skaņas efektus, ja tiem ir nozīme;
- Atzīmējiet, ja runātājs lieto slengu vai runā citā dialektā.

» Subtitru piemēri:

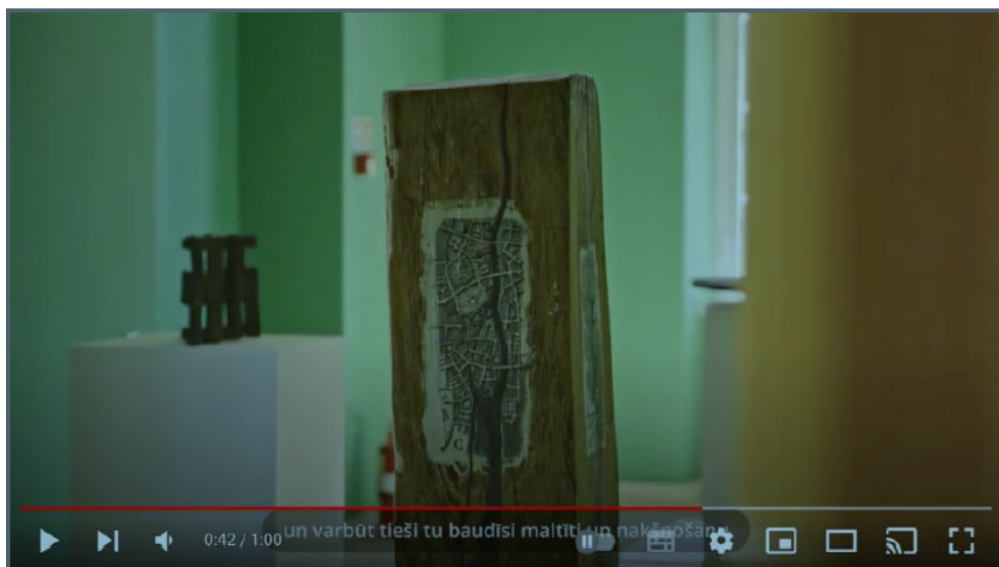
“Slēgtie subtitri”. Attēlā redzami “slēgtie subtitri”, kuri pievienoti platformā Youtube. Subtitrus jebkurā brīdī var ieslēgt/izslēgt, rediģēt to fonta krāsu un izmēru. Krāsu kontrasts subtitriem ir optimāls.

“Atvērtie subtitri”. Attēlā redzams Youtube platformā pievienots video ar “atvērtiem” subtitriem (OC, “iededzinātie” subtitri), kas ir iestrādāti konkrētajā video materiālā.

Krāsu kontrasts nav optimāls, tāpēc tos ir grūti salasīt. Ja subtitros būtu jāveic labojumi, video no tīmekļvietnes un/vai YouTube platformas būtu jādzēš un pēc tam jāpublicē no jauna. Turklāt, ja video neieslēdz pilnekrāna režīmā, video laika josla apgrūtina to pilnvērtīgu lasāmību.

Ja nav iespējams nodrošināt subtitrus, pievienojiet multivides transkripciju - satura attēlojumu teksta formā.

Video failiem noderīgs ir audio apraksts, lai lietotāji ar redzes traucējumiem var uztvert video satura kontekstu. Nodrošiniet, ka multimediju saturu var “nopauzēt” vai “apturēt” pēc vajadzības.

Ja video ierakstam ir zīmju valodas tulkojums, nodrošiniet, ka tulka logs ir pietiekami liels un nemainīgs visa video laikā.

Papildus rakstītajam tekstam, kas parasti tiek publicēts līdz ar video, ieteicams pievienot arī tekstuālu **video norises aprakstu**, lai cilvēks ar redzes traucējumiem varētu to lasīt ar ekrānlasītāju un ne tikai klausīties video skaņu, bet arī uzzināt, kas videosižetā notiek.

Izmantojams arī *reels* publikācijās

» Piemērs:

Skaidrojošos nolūkos pievienojam arī tekstu, ka šis apraksts paredzēts pieklūstamības nodrošināšanai; jāņem vērā, ka Instagram publikācijā zīmju skaita ierobežojuma dēļ teksts būs lakoniskāks)

👉 Video redzamo norīšu apraksts [#pieklūstamība](#) nodrošināšanai:

Sākumskatā apkaimes karte pelēkos toņos ar izceltiem pieciem objektiem sarkanu punktu veidā. Skats pietuvinās vienam no tiem, kļūst redzams Tabakas Fabrikas uzraksts un attēls. Latvijas Kultūras akadēmijas studente Nora Luīze Semjonova dodas pa Miera ielu uz jauno Tabakas fabrikas kvartālu. Kadrs mainās uz senajiem ēkas attēliem, atklājot, kā tur izskatījās pirms pārbūves.

💬 Kultūras ministrijas Eiropas Savienības fondu departamenta vadītāja Zanda Saulīte stāsta par objekta vēsturi un lēmumu veidot šeit radošās izglītības infrastruktūru. Kadrs mainās, redzama atkal studente Nora, viņa ieiet LKA Nacionālās kino skolas ēkā un satiek citus studentus. Kadrs mainās, LKA rektors Dāvis Sīmanis komentē augstskolas straujo izaugsmi. Kadrs mainās, studente Nora rāda filmēšanas telpas, tehniku, grima telpu, redzami studenti darbībā. Studente Nora dodas uz Gara māju un maģistrantūras ēku. LKA rektors Dāvis Sīmanis stāsta par nepieciešamību, kādēļ pētniekiem vajadzēja savas telpas, vidi, kur strādāt.

👉 Studente Nora rāda bijušās Jaunā Rīgas teātra telpas, kurās tagad notiek izrādes un mēģinājumi audiovizuālās mākslas specialitātes studentiem. Redzama zāle ar krēsliem un skatuve.

🗣️ Dāvis Sīmanis komentē nepieciešamību studentiem jau mācību procesā pierast pie vides, kādā viņiem būs jāstrādā. Zanda Saulīte uzsver, ka ēkas pārmaiņas paver dinamiskas iespējas dažādu funkciju attīstībai, video redzams skats uz apkaimes ēkām, skats no putna lidojuma. Turpinās ar iekštelpu skatiem un Zandas Saulītes stāstījumu par ēku kompleksa funkcijām un pavērtajām iespējām.

🚀 Noderīga nianse sociālo tīklu ierakstiem:

Ja tekstam pievienojat *haštagus*, ieteicams tos rakstīt, katru vārdu sākot ar lielo burtu, jo tas uzlabo ieraksta sasniedzamību.

Piemērs:

#IeguldījumsKultūrā #RīgaiSavuKoncertzāli

🌐 Apkopojumā izmantoti:

- Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas materiāli
- Labklājības ministrijas materiāli
- Kultūras ministrijas rīkotajās konferencēs un pieklūstamības konsultācijās prezentētie ekspertu materiāli
- Rīgas Stradiņa universitātes un Latvijas Universitātes materiāli par vieglo valodu
- Apvienības "Apeironi" konsultācijā sniegtā informācija
- Pieklūstamība.lv pieejamā informācija